

Παράτυποι μετανάστες στην Ευρώπη:

Οδηγίες για τους Δήμους

Περίληψη των κυριότερων σημείων

Μάρτιος 2019

Global
Exchange

on Migration & Diversity

Σκοπός αυτών των οδηγιών είναι να βοηθήσουν τις δημοτικές αρχές να ανταποκριθούν καταλλήλως στην παρουσία παράτυπων μεταναστών, διευκολύνοντας μεταξύ άλλων την πρόσβασή τους σε ορισμένες τοπικές υπηρεσίες. Παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές και τις πρακτικές του δήμου, ως βάση τεκμηρίωσης σύμφωνα με την οποία οι πόλεις και οι κοινότητες μπορούν να αναπτύξουν τη δική τους προσέγγιση. Οι οδηγίες απευθύνονται κυρίως στις δημοτικές αρχές, αλλά και σε δημόσιους φορείς που συνεργάζονται μαζί τους. Ένα από τα θέματα που καλύπτονται είναι οι ρυθμίσεις εργασίας μεταξύ δημοσίων και μη κυβερνητικών φορέων παροχής υπηρεσιών.

Μεταξύ αυτών που ζουν στις τοπικές κοινότητες είναι και οι άνθρωποι των οποίων η μεταναστευτική κατάσταση είναι παράτυπη, περιορίζοντας το δικαίωμά τους στην εργασία και τις δημόσιες υπηρεσίες. Τα εθνικά νομικά πλαίσια παρέχουν από ελάχιστη έως και καθόλου πρόσβαση για τους παράτυπους μετανάστες στις περισσότερες υπηρεσίες. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικά προβλήματα σε τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης στέγης και της φτώχειας, τα οποία οι δήμοι καλούνται να αντιμετωπίσουν. Ενώ οι δήμοι της Ευρώπης έχουν επωφεληθεί από την καθοδήγηση σχετικά με τις πολιτικές και τις πρακτικές που σχετίζονται με τους μετανάστες που έχουν άδεια παραμονής, δεν υπήρξε καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των επιπτώσεων που σχετίζονται με την παράτυπη μετανάστευση. Ένας από τους στόχους αυτής της καθοδήγησης είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι δήμοι σε σχέση με αυτήν την ομάδα κατοίκων. Ελπίζουμε ότι αυτό θα διευκολύνει το διάλογο εντός και μεταξύ των αρχών σχετικά με ποιές αποτελεσματικές προσεγγίσεις μπορούν να αναληφθούν.

Οι οδηγίες αυτές έχουν συνταχθεί από την *City Initiative σχετικά με τους Παράτυπους Μετανάστες στην Ευρώπη (C-MISE)*. Η πρωτοβουλία αποτελείται από έντεκα πόλεις σε δέκα ευρωπαϊκές χώρες που συνέρχονται μέσα σε μια περίοδο δύο ετών για να μοιραστούν την πείρα και πρακτική εμπειρία τους, και να ολοκληρώσουν την προετοιμασία αυτών των οδηγιών. Δεν υπονοείται παρόλα αυτά η έγκριση ή υιοθέτηση οποιασδήποτε πτυχής των οδηγιών από την μεριά των πόλεων. Οι πόλεις είναι: **Αθήνα, Βαρκελώνη, Φρανκφούρτη, Γάνδη, Γκέτεμποργκ, Λισαβόνα, Όσλο, Στοκχόλμη και Ουτρέχτη**. Το Ελσίνκι και η Ζυρίχη είναι Εταίροι. Η ομάδα εργασίας εγκρίθηκε ως υποομάδα της ομάδας Eurocities για τη μετανάστευση και την ένταξη, κατά την πρώτη συνεδρίαση του C-MISE τον Ιούνιο του 2017.

Μεταξύ και εντός κάθε χώρας, το θεσμικό πλαίσιο για πρόσβαση σε υπηρεσίες μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τις κατηγορίες των παράτυπων μεταναστών. Αυτές οι οδηγίες δεν έχουν ως σκοπό να παρέχουν στους δήμους λεπτομέρειες των νομικών διατάξεων κάθε χώρας. Προορίζονται ως γνωμοδοτικό εργαλείο που παρέχει γενική καθοδήγηση και πρακτικά παραδείγματα, τα οποία οι δήμοι μπορούν να εξετάσουν στο πλαίσιο των σχετικών εθνικών και περιφερειακών κανονισμών.

Ενώ ο έλεγχος της μετανάστευσης είναι κατά κύριο λόγο ευθύνη των εθνικών κυβερνήσεων, ως προς τις δημόσιες υπηρεσίες η αρμοδιότητα μοιράζεται από κοινού. Οι δήμοι σε ολόκληρη την Ευρώπη διαφέρουν στο φάσμα των υπηρεσιών για τις οποίες είναι υπεύθυνοι, αλλά όλοι έχουν την ευθύνη για τη γενική ευημερία των κατοίκων της περιοχής τους. Οι δήμοι παρέχουν υπηρεσίες όπως η υγειονομική περίθαλψη, η αστυνόμευση, η στέγαση, οι κοινωνικές υπηρεσίες και η εκπαίδευση σε άτομα με διαφορετικές ανάγκες, ενώ φέρουν ευρύτερη ευθύνη για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της δημόσιας ασφάλειας. Ο ρόλος τους στην προώθηση της αντιμετώπισης της φτώχειας αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο σε

εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στόχοι και πλαίσιο

Το πρώτο μέρος των οδηγιών εξηγεί τις προκλήσεις που τίθενται για τους δήμους σε σχέση με την παρουσία παράτυπων μεταναστών και παρουσιάζει τους λόγους για τους οποίους διευκολύνουν την πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες: μείωση των παρατυπιών, επίτευξη μιας σειράς δημοτικών στόχων κοινωνικής πολιτικής (όπως η δημόσια υγεία και η πρόληψη του εγκλήματος), εξασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των δημοσίων υπηρεσιών, σεβασμό στην επαγγελματική δεοντολογία, καθυσύχαση της κοινής γνώμης και διαφύλαξη της δημόσιας εικόνας της πόλης.

Οι «παράτυποι μετανάστες» είναι οι «υπήκοοι τρίτων χωρών» (εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)) που έχουν εισέλθει σε μια ευρωπαϊκή χώρα χωρίς άδεια («παράτυποι νεοεισερχόμενοι») ή με έγκυρη άδεια εισόδου, αλλά των οποίων τα δικαιώματα παραμονής έχουν λήξει («υπέρβαση χρόνου διαμονής»).

Διακυβέρνηση, συντονισμός και διαβούλευση

Το δεύτερο μέρος καλύπτει τις διαβουλεύσεις εσωτερικού και διυπηρεσιακού χαρακτήρα, την ανταλλαγή πληροφοριών και τον συντονισμό: διαβούλευση και συντονισμός με τους εξωτερικούς φορείς, συνεισφορά των κεντρικών φορέων, διάλογος με τις εθνικές κυβερνήσεις, ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης και κατανομή του προϋπολογισμού.

Γενικές αρχές για την παροχή πρόσβασης σε υπηρεσίες

Το τρίτο μέρος αφορά τους τρόπους με τους οποίους οι δήμοι είτε διευκολύνουν την πρόσβαση στις συνήθεις υπηρεσίες, ή παρέχουν υπηρεσίες ειδικά για παράτυπους μετανάστες οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες του ευρέως κοινού. Εξηγεί γιατί και πώς οι δήμοι συνεργάζονται με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) για την παροχή υπηρεσιών, και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί το ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων σχετικά με τους παράτυπους μετανάστες, συμπεριλαμβανομένης και της ενεργοποίησης τείχους προστασίας (firewall).

Ειδικοί τομείς παροχής υπηρεσιών

Το τέταρτο μέρος καλύπτει βασικούς τομείς υπηρεσιών: διευκόλυνση της νομιμοποίησης και επιστροφής μέσω της παροχής συμβουλών και υποστήριξης για τη μετανάστευση, κατάλυμα, πρόσβαση στη δικαιοσύνη και προστασία των θυμάτων εγκλήματος, υγειονομική περίθαλψη, πρόσβαση στα σχολεία, μαθήματα γλώσσας και κατάρτιση.

Τοπικές πρακτικές που μειώνουν τα εμπόδια πρόσβασης στις υπηρεσίες

Τέλος, το πέμπτο μέρος αφορά την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των μεταναστών, τον προσανατολισμό των νεοεισερχομένων, τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην τεκμηρίωση, την έκδοση τοπικών «καρτών πολιτών» που διευκολύνουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες και αποτρέπουν το φόβο σύλληψης κατά την διάρκεια πρόσβασης μια υπηρεσίας.

Κάθε τμήμα των οδηγιών μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα. Οι αναγνώστες μπορούν να περιηγηθούν τις πληροφορίες που χρειάζονται με τη βοήθεια της σελίδας περιεχομένων. Περισσότερες λεπτομέρειες και υλικά μπορούν να βρεθούν στο C-MISE άρθρο: Delvino, N. (2017). *Ευρωπαϊκές πόλεις και παράτυποι μετανάστες: Δημοτικές πρωτοβουλίες για την ένταξη των παράτυπων μεταναστών στην παροχή υπηρεσιών*.

<https://www.compas.ox.ac.uk/project/city-initiative-on-irregular-migrants-in-europe-c-mise>

Η πρωτοβουλία C-MISE χρηματοδοτείται από την πρωτοβουλία Ανοικτής Κοινωνίας για την Ευρώπη και διευκολύνεται από την Παγκόσμια Ανταλλαγή για τη Μετανάστευση και τη Διαφορετικότητα - το σκέλος ανταλλαγής γνώσεων του Κέντρου για τη Μετανάστευση, την Πολιτική και την Κοινωνία (COMPAS) του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Οι οδηγίες έχουν συνταχθεί από τη Δρα Sarah Spencer, Διευθύντρια του Global Exchange, και τον ανώτερο ερευνητή Nicola Delvino.